

TAPDIQ HƏSƏNOV
YEGANƏ KƏRİMLİ

RAYON VƏ ŞƏHƏRLƏRİN PLANLAŞDIRILMASI

**TAPDIQ HƏSƏNOV
YEGANƏ KƏRİMLİ**

RAYON VƏ ŞƏHƏRLƏRİN PLANLAŞDIRILMASI

Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
06.08. 2014-ci il tarixli 855 sayılı əmri ilə ali mək-
təblər üçün dərs vəsaiti kimi təstiq edilmişdir.

“Kooperasiya” nəşriyyatı
Bakı - 2014

MÜNDƏRİCAT

Ön söz.....	6
Giriş.....	7

I FƏSİL. RAYON VƏ ŞƏHƏRLƏRİN PLANLAŞDIRILMASININ ƏSASLARI

1.1. Rayon və şəhərlərin planlaşdırılmasının mahiyyəti və əsas vəzifələri	11
1.2. Rayon planlaşdırılmasının yaranması və inkişaf mərhələləri	21
1.3. Rayon planlaşdırılmasının metodoloji əsasları.....	36
1.4. Urbanizasiyanın inkişaf tendensiyaları və mərhələləri	46
1.4.1. Azərbaycanca urbanizasiyanın inkişaf xüsusiyyətləri və mərhələləri	58
1.5. Yaşayış məskənlərinin davamlı inkişaf strategiyası.....	69
Yoxlama sualları	73

II FƏSİL. RAYON VƏ ŞƏHƏR PLANLAŞDIRILMASINA TƏSİR EDƏN AMİLLƏR

2.1. Sosial amillər	75
2.2. İqtisadi amillər.....	84
2.3. Ekoloji amillər.....	91
2.3.1. Cəmiyyət və təbiətin qarşılıqlı təsirinin tarixi mərhələləri.....	99
2.4. Azərbaycanda məskunlaşmanın təbii-ekoloji şəraiti.....	102
2.5. Rayon planlaşdırılmasında təbii fəlakət risklərinin nəzərə alınması	113
Yoxlama sualları	116

III FƏSİL. MƏSKUNLAŞMA SİSTEMLƏRİ

Məskənlərin və məskunlaşma sistemlərinin tipologiyası	118
Məskunlaşma sisteminin əsas xüsusiyyətləri	128
Məskunlaşma sistemlərinin formalaşması və inkişafı.....	133
Əsas sualları	137

IV FƏSİL. İRİ ƏRAZİ VAHİDLƏRİNDƏ PLANLAŞDIRMANIN TƏŞKİLİ

Ərazi vahidlərinin tipologiyası.....	139
Ərazilərin resurs potensialı və onların səmərəli istifadə olunması	141
Ərazi vahidlərinin planlaşdırılma strukturu	149
Rayon və şəhərlərin planlaşdırılmasının xüsusiyyətləri	153
Azərbaycanda sənaye rayonlarının planlaşdırılması.....	159
Azərbaycanda kənd təsərrüfatı rayonlarının planlaşdırılması	162
İlkə və regionların ərazi təşkili layihələri	167
Əsas sualları	171

V FƏSİL. ŞƏHƏR LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİNİN MEMARLIQ-PLANLAŞDIRMA ƏSASLARI

Şəhərsalma sistemlərinin - (məskunlaşma təminatının) döyün elementi kimi təkamülü	172
Şəhər məskənlərinin məkan inkişafı və silsilə məsələləri.....	178
Şəhərin planlaşdırılma təşkili	180

5.4. Şəhərin zonalaşması	189
5.5. Şəhər planının əsas struktur elementləri. Yaşayış ərazilərinin təşkili	195
5.6. İctimai mərkəzin funksiyaları və yerləşdirilməsi	210
5.7. Şəhərin yaşıllıq əraziləri sistemi	222
5.8. Şəhərin istehsal (sənaye) zonası	228
5.9. Şəhərin nəqliyyat infrastrukturu	231
5.10. Şəhərsalmanın estetik əsasları	241
5.11. Şəhərin idarəetmə sistemi	247
Yoxlama sualları	252

VI FƏSİL. MƏSKƏNLƏRİN PLANLAŞDIRILMA TƏŞKİLİ

6.1. Məskənlərin və ətraf ərazilərin qarşılıqlı əlaqə şəkildə inkişafı	254
6.1.1. Xarici təcrübədən nümunələr	261
6.2. Məskənlərin planlaşdırılma strukturu	267
6.3. Məskənlərin ərazisinin zonalaşması	281
6.4. Kənd məskənlərinin inkişaf xüsusiyyətləri	289
6.5. Şəhərsalmada səmərəliliyin yüksəldilməsi yolları	291
6.6. Tarixi-mədəni irsin qorunması və səmərəli istifadə edilməsi.....	294
6.7. Layihə-planlaşdırılma sənədləşdirilməsi	298
6.8. Ərazi istifadəsi üzrə şəhərsalma rəqlamentləri və rejimləri	308
Yoxlama sualları	310
Yekun.....	311
Заклучение	313
Conclusion	315
Ədəbiyyat	317